

О.В. Колесніченко, С.І. Слюсар, О.М. Якобчук

КОЛЕКЦІЯ ХВОИНИХ БОТАНІЧНОГО САДУ НАЦІОНАЛЬНОГО АГРАРНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ ЗБАГАЧЕННЯ

Ботанічний сад Національного аграрного університету, м. Київ

Ключові слова: колекція, рослина, перспектива, ботанічний сад

Наведено дані щодо таксономічного складу колекції хвойних Ботанічного саду Національного аграрного університету, вказано основні напрями її поповнення.

Остання інвентаризація насаджень арборетуму Ботанічного саду Національного аграрного університету проведена у 2005-2006 роках. Обстежено зокрема рослини відділу голонасінні (*Pinophyta*), що належать до класу хвойні (*Pinopsida*).

За уточненими даними, колекція хвойних відкритого ґрунту Ботанічного саду Національного аграрного університету у 2008 році нараховує 104 таксона: 53 види, 1 різновид, 49 культиварів та один гібрид, які належать до п'яти родин і 16 родів [1-5].

Клас представлений родинami кипарисові (*Cupressaceae*) – 10 видів, 35 культиварів, один гібрид; соснові (*Pinaceae*) – 36 видів, 10 культиварів; тисові (*Taxaceae*) – два види, один культивар; таксодієві (*Taxodiaceae*) – два види. Найбільшою кількістю таксонів представлені роди: туя (*Thuja* L.) – два види, 16 культиварів; ялівець (*Juniperus* L.) – чотири види, 12 культиварів, один гібрид; сосна (*Pinus* L.) – 12 видів; ялина (*Picea* A. Dietr.) – 10 видів, 1 різновид, 10 культиварів; ялиця (*Abies* Mil.) – 10 видів (табл. 1).

В колекції саду є криптомерія японська, метасеквоя розсіченошишкова, ялина сербська, ялиця Фразера, тсуга канадська, а також інші особливо цінні види хвойних рослин.

Насадження колекції арборетуму досягли такого віку, коли відбувається інтенсивне зменшення чисельності видів за рахунок менш адаптованих екзотичних порід. Основною причиною загибелі окремих дерев є загущеність експозиційних ділянок. В той же час, багато видів виявляються життєздатними, що виражається у нормальному розвитку стовбура, крони, стабільному прирості, відсутності хвороб, високих декоративних якостях, а також у здатності давати схоже насіння і самосів. Проте, загущеність посадок призвела до погіршення санітарного та естетичного стану груп, куртин та окремих дерев.

Таким чином, основним методом покращення умов росту та розвитку хвойних, їх декоративних властивостей є своєчасне проведення вибіркових санітарних та ландшафтних рубок. На першому етапі необхідно відвести в рубку та видалити всі аборигенні дерева, що виростили з самосіву на експозиційних ділянках (насамперед, клен гостролистий, граб звичайний, ясен звичайний та пухнастий).

Основним принципом формування колекцій арбо-

ретуму до цього часу був ботаніко-географічний принцип (ділянки Кавказ, Далекий Схід і т.п.).

Ми вважаємо, що подальше формування колекцій потрібно проводити як з метою забезпечення навчального процесу, так і з науковою метою, для чого слід ширше застосовувати систематичний принцип.

У зв'язку з цим поповнення колекцій Ботанічного саду доцільно проводити за такими основними напрямками: повторна інтродукція втрачених (із-за загущеності посадок) видів; інтродукція видів занесених до Червоної книги України, Зеленої книги України, Європейського Червоного списку, Червоної книги Міжнародного союзу охорони природи та природних ресурсів; вирощування рослин місцевих видів природної флори; розширення формового різноманіття для навчальних потреб (за рахунок культиварів цінних декоративних дерев і кущів).

У найближчий час доцільно здійснити повторну інтродукцію таких таксонів: *Chamaecyparis lawsoniana* 'Lutea'; *Juniperus communis* – культивари: 'Suecica', 'Hibernica'; *Juniperus pseudosabina*; *Pinus banksiana*; *P. rigida*; *P. contorta*; *Picea glehnii*; *P. engelmannii*; *P. pungens* 'Coerulea'; *P. schrenkiana*; *Cryptomeria japonica* 'Elegans'.

Основною умовою створення нових колекційних ділянок є проведення реконструкції існуючих насаджень (на підставі проекту організації території Ботанічного саду), вилучення аборигенних видів, розрідження груп.

ЛІТЕРАТУРА

1. Деревья и кустарники СССР дикорастущие, культивируемые и перспективные для интродукции: В 6 т. / Под ред. С.Я. Соколова - М.; Л.: АН СССР, 1949. - Т.1: Голосеменные. -463 с.
2. Крюссман Г. Хвойные породы: Пер. с нем. / Ред. и предисловие канд. биол. наук Н.Б. Гроздовой. - М.: Лесн. пром-сть, 1986. -256 с.
3. Дендрофлора України. Дикорослі та культивовані дерева й кущі. Голонасінні: Довідник / М.А. Кохно, В.І. Гордієнко, Г.С. Захаренко та ін.; За ред. М.А. Кохна, С.І. Кузнецова; НАН України, Нац. бот. сад ім. М.М. Гришка. - К.: Вища шк., 2001. -207 с.
4. Липа О.Л., Івченко І.С., Решетняк Т.А. Визначник хвойних рослин. - К.: Вища шк., 1993. -187 с.
5. Rehder A. Manual of cultivated trees and shrubs. - New York, 1949.-996 p.

Таксономічний склад колекції хвойних Ботанічного саду НАУ

Родина	Рід	Вид, різновид, культивар, гібрид
Cupres- saceae	<i>Chamaecyparis</i> Spach.	<i>Ch. lawsoniana</i> (Murr.) Parl., <i>Ch. l. 'Allumi'</i> ; <i>Ch. obtusa</i> Sieb. et Zucc. ' <i>Nana Gracilis</i> '; <i>Ch. pisifera</i> Sieb. et Zucc., <i>Ch. p.</i> – культивару: ' <i>Filifera</i> ', ' <i>Filifera Aurea</i> ', ' <i>Plumosa</i> ', ' <i>Squarrosa</i> '
	<i>Thuja</i> L.	<i>T. occidentalis</i> L., <i>T. o.</i> – культивару: ' <i>Aurea</i> ', ' <i>Aureo-spicata</i> ', ' <i>Bodmeri</i> ', ' <i>Columna</i> ', ' <i>Danica</i> ', ' <i>Ellwangeriana</i> ', ' <i>Ellwangeriana Aurea</i> ', ' <i>Ericoides</i> ', ' <i>Globosa</i> ', ' <i>Globosa Nana</i> ', ' <i>Lutescens</i> ', ' <i>Pyramidalis</i> ', ' <i>Spiralis</i> ', ' <i>Teddy</i> ', ' <i>Wagneriana</i> '; <i>T. plicata</i> D. Don., <i>T. p. 'Aureo-variegata'</i>
	<i>Platycladus</i> Spach.	<i>P. orientalis</i> (L.) Franco, <i>P. o. 'Jastyna'</i>
	<i>Thujopsis</i> S. et Z.	<i>T. dolabrata</i> Sieb. et Zucc. ' <i>Variegata</i> '
	<i>Juniperus</i> L.	<i>J. chinensis</i> L., <i>J. ch. 'Expansa Variegata'</i> ; <i>J. communis</i> L., <i>J. c.</i> – культивару: ' <i>Aurea</i> ', ' <i>Gold Cone</i> ', ' <i>Sentinel</i> '; <i>J. horizontalis</i> Moench. – культивару: ' <i>Blue Chip</i> ', ' <i>Blue Moon</i> '; <i>J. Чmedia</i> Melle, <i>J. Чmedia 'Old Gold'</i> ; <i>J. sabina</i> L., <i>J. s.</i> – культивару: ' <i>Glauca</i> ', ' <i>Variegata</i> '; <i>J. scopulorum</i> Sarg. ' <i>Blue Arrow</i> '; <i>J. squamata</i> Lamb. – культивару: ' <i>Blue Carpet</i> ', ' <i>Loderi</i> '; <i>J. virginiana</i> L.
	<i>Microbiota</i> Kom.	<i>M. decussata</i> Kom.
Pina- ceae	<i>Pinus</i> L.	<i>P. cembra</i> L.; <i>P. densiflora</i> Sieb. et Zucc.; <i>P. flexilis</i> James; <i>P. koraiensis</i> Sieb. et Zucc.; <i>P. mugo</i> Turra.; <i>P. nigra</i> Arn.; <i>P. pallasiana</i> Lamb.; <i>P. peuce</i> Griseb.; <i>P.</i> <i>scopulorum</i> Lemm.; <i>P. sibirica</i> Du Tour.; <i>P. strobus</i> L.; <i>P. sylvestris</i> L.
	<i>Picea</i> A. Dietr.	<i>P. abies</i> (L.) Karst., <i>P. a.</i> – культивару: ' <i>Ohlendorffii</i> ', ' <i>Aurea</i> ', ' <i>Nidiformis</i> ', ' <i>Procumbens</i> ', ' <i>Virgata</i> '; <i>P. glauca</i> (Moench.) Voss., <i>P. g. 'Laurin</i> '; <i>P. glehnii</i> (Fr. Schmidt.) Mast.; <i>P. engelmannii</i> Engelm.; <i>P. jezoensis</i> (Sieb. et Zucc.) Fish. ex Carr., <i>P. j. var. hondoensis</i> ; <i>P. mariana</i> Britt.; <i>P. obovata</i> Ledeb.; <i>P. omorica</i> (Panc.) Pyrkynе; <i>P. orientalis</i> (L.) Link.; <i>P. pungens</i> Engelm., <i>P. p.</i> – культивару: ' <i>Glauca</i> ', ' <i>Glauca Globosa</i> ', ' <i>Hoopsii</i> ', ' <i>Kosteriana</i> ', ' <i>Pendula</i> '
	<i>Abies</i> Mill.	<i>A. alba</i> Mill.; <i>A. balsamea</i> (L.) Mill.; <i>A. cephalonica</i> Loud.; <i>A. concolor</i> (Gord.) Hildebr.; <i>A. fraseri</i> (Pursh.) Poir.; <i>A. holophylla</i> Maxim.; <i>A. nephrolepis</i> (Trautv.) Maxim.; <i>A. nordmanniana</i> (Stev.) Spach.; <i>A. sachalinensis</i> Mast.; <i>A. sibirica</i> Lebed.
	<i>Larix</i> Mill.	<i>L. decidua</i> Mill.; <i>L. gmelini</i> (Rupr.) Rupr.; <i>L. leptolepis</i> Gord.; <i>L. sibirica</i> Ledeb.
	<i>Tsuga</i> Carr.	<i>T. canadensis</i> (L.) Carr., <i>T. c. 'Jeddeloh'</i>
	<i>Pseudotsuga</i> Carr.	<i>P. menziesii</i> (Mirb.) Franco
	<i>Taxa- ceae</i>	<i>Taxus</i> L.
Taxo- diaceae	<i>Metasequoia</i> Miki ex Hu et Cheng	<i>M. glyptostroboides</i> Hu et Cheng
	<i>Taxodium</i> Rich.	<i>T. distichum</i> (L.) Rich.
	<i>Cryptomeria</i> D. Don.	<i>C. japonica</i> D. Don.
Всього:		видів – 53; різновидів – 1; культиварів – 49; гібридів – 1; ТАКСОНІВ – 104

Надійшла 19.03.2008р.

Е.В. Колесніченко, С.И. Слюсарь, О.Н. Якобчук

Коллекция хвойных Ботанического сада Национального аграрного университета и перспективы ее обогащения
Представлены данные о таксономическом составе коллекции хвойных Ботанического сада Национального аграрного университета,
указаны основные направления ее пополнения.

Ключевые слова: коллекция, растения, перспектива, ботанический сад

Відомості про авторів:

Колесніченко Олена Валеріївна, к.біол.н., Ботанічний сад Національного аграрного університету;

Слюсар Станіслав Ігорович, к.біол.н., Ботанічний сад Національного аграрного університету;

Якобчук Оксана Миколаївна, Національний ботанічний сад ім. М.М. Гришка.

Адреса для листування:

Колесніченко Олена Валеріївна, 03041, м. Київ, вул. Героїв Оборони, 2, Ботанічний сад Національного аграрного ун-
верситету. Тел.: (044) 527-81-00